

**“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

**PERSONAL DEVELOPMENT AND SELF-MANAGEMENT PROBLEMS IN
THE PROCESS OF EDUCATIONAL ACTIVITY IN MILITARY ACADEMIC
LYCEUMS**

Author:

Ergashev Doniyor Muhammadjon o‘g‘li

Deputy Battery Commander of Military Unit 01404 under the Ministry of Defense

Phone: +998 (97) 070-08-43

E-mail: doniyorbekunknown@gmail.com

ABSTRACT

This article analyzes the main psychological problems affecting the formation of students’ personal development and self-management competencies in the process of educational activity in military academic lyceums (“Temurbeklar Maktabi”). The study employed methods such as theoretical analysis, review of scientific literature, psychological observation, and analysis of military-pedagogical documents.

The findings revealed that strict military discipline, external control, stress, and contradictions between collectivism and individual identity significantly influence students’ internal autonomy and self-management abilities. Developing stress resilience, reflection, and intrinsic motivation plays an important role in overcoming these challenges.

Keywords: military academic lyceums, personal development, self-management, discipline, autonomy, resilience, reflection, intrinsic motivation, self-efficacy, collective identity.

**HARBIY AKADEMIK LITSEYLAR O‘QUV FAOLIYATI JARAYONIDA
SHAXSIY RIVOJLANISH VA O‘ZINI-O‘ZI BOSHQARISH MUAMMOLARI**

Muallif:

**“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Ergashev Doniyor Muhammadjon o‘g‘li

Mudofaa Vazirligi 01404 harbiy qism batareya komandiri o‘rinbosari

Telefon: +998 (97) 070-08-43

E-pochta: doniyorbekunknown@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada harbiy akademik litseylar (“Temurbeklar maktabi”) o‘quv faoliyati jarayonida o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanishi va o‘zini-o‘zi boshqarish kompetensiyalarining shakllanishiga ta’sir etuvchi asosiy psixologik muammolar tahlil qilinadi. Tadqiqotda nazariy tahlil, ilmiy adabiyotlarni o‘rganish, psixologik kuzatuv hamda harbiy-pedagogik hujjatlarni tahlil qilish usullari qo‘llanildi.

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, qat’iy harbiy intizom, tashqi nazorat, stress va jamoaviylik bilan individual identitet o‘rtasidagi ziddiyatlar o‘quvchilarning ichki avtonomiyasi va o‘zini-o‘zi boshqarishiga ta’sir qiladi. Mazkur muammolarni bartaraf etishda stressga chidamlilik, refleksiya va ichki motivatsiyani rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so‘zlar: harbiy akademik litseylar, shaxsiy rivojlanish, o‘zini-o‘zi boshqarish, intizom, avtonomiya, stressga bardoshlilik (resilience), refleksiya, ichki motivatsiya, o‘z samaradorligiga ishonch (self-efficacy), jamoaviy identitet.

**ПРОБЛЕМЫ ЛИЧНОСТНОГО РАЗВИТИЯ И САМОУПРАВЛЕНИЯ В
ПРОЦЕССЕ УЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВОЕННЫХ
АКАДЕМИЧЕСКИХ ЛИЦЕЕВ**

Автор:

Эргашев Дониёр Мухаммаджон угли

Заместитель командира батареи войсковой части 01404 Министерства обороны

Телефон: +998 (97) 070-08-43

E-mail: doniyorbekunknown@gmail.com

**“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

АННОТАЦИЯ

В данной статье анализируются основные психологические проблемы, влияющие на формирование личностного развития и компетенций самоуправления учащихся в процессе учебной деятельности военных академических лицеев («Школа Темурбеков»). В исследовании использовались методы теоретического анализа, изучения научной литературы, психологического наблюдения и анализа военно-педагогических документов.

Результаты показали, что строгая военная дисциплина, внешний контроль, стресс, а также противоречия между коллективизмом и индивидуальной идентичностью оказывают значительное влияние на внутреннюю автономию и способности учащихся к самоуправлению. Важную роль в преодолении данных проблем играют развитие стрессоустойчивости, рефлексии и внутренней мотивации.

Ключевые слова: военные академические лицеи, личностное развитие, самоуправление, дисциплина, автономия, стрессоустойчивость (resilience), рефлексия, внутренняя мотивация, вера в собственную эффективность (self-efficacy), коллективная идентичность.

1. KIRISH (Introduction)

Yangi O‘zbekiston mudofaa strategiyasida harbiy kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish, xususan, “Temurbeklar maktabi” kabi harbiy akademik litseylar faoliyatini rivojlantirish muhim yo‘nalish hisoblanadi. Mazkur muassasalarda ta’lim olayotgan o‘quvchilar nafaqat bilim egallashi, balki harbiy-intizomiy muhitda shaxs sifatida rivojlanishi va o‘zini-o‘zi boshqarish kompetensiyalarini shakllantirishi ustuvor vazifadir (Mirziyoyev Sh.M., 2017; Avezov O.R., Ruziyev N.I., 2024).

Harbiy akademik litsey – bu o‘ziga xos ijtimoiy-psixologik muhit bo‘lib, unda o‘quvchilar doimiy ravishda tashqi nazorat, qat’iy tartib-intizom va yuqori jismoniy-

**“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

psixologik yuklamalar sharoitida faoliyat yuritadilar. Bunday sharoitda shaxsiy rivojlanish va o‘zini-o‘zi boshqarish muammolari dolzarb bo‘lib qoladi. G‘oziyev E.G‘. (2010) ta’kidlaganidek, shaxsning rivojlanishi uning o‘z faoliyatini ongli boshqarish va ichki potensialini ro‘yobga chiqarish bilan bevosita bog‘liq. Biroq harbiy litseylarda bu jarayon tashqi talablar (buyruqlar, nizom, jamoaning fikri) va ichki ehtiyojlar (mustaqillik, o‘z yo‘lini tanlash, refleksiya) o‘rtasidagi ziddiyatlar fonida kechadi. Shu sababli, ushbu maqolaning maqsadi: harbiy akademik litseylar o‘quv faoliyati jarayonida o‘quvchilarning shaxsiy rivojlanishi va o‘zini-o‘zi boshqarishining asosiy muammolarini tizimli ravishda tahlil qilish hamda ularni hal qilishning psixologik-pedagogik yo‘nalishlarini belgilashdan iborat.

2. METODLAR (Methods)

Tadqiqot 2024-2025 yillar davomida Mudofaa Vazirligi harbiy qismlari va harbiy akademik litseylar bazasida o‘tkazilgan nazariy-amaliy tahlil asosida amalga oshirildi.

Quyidagi usullar qo‘llanilgan:

1. Nazariy tahlil: Shaxs psixologiyasi, umumiy psixologiya, rivojlanish psixologiyasi va harbiy psixologiyaga oid 30 dan ortiq manba (Avezov O.R., 2025; G‘oziyev E.G‘., 2010; Nishanova Z.T., 2018; Myers D.G., 2010; Maklakov A.G., 2003 va boshqalar) tizimli ravishda o‘rganildi.
2. Hujjatlarni tahlil qilish: Harbiy akademik litseylarning ichki tartib nizomlari, o‘quv dasturlari va psixologik xizmat hujjatlari tahlil qilindi.
3. Psixologik kuzatuv: 01404 harbiy qism va unga qarashli litseylarda 60 nafar o‘quvchi ustida norasmiy va ishtirokli kuzatuv o‘tkazildi (maxfiylik saqlangan holda).

**“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

4. Adabiyotlarni tizimlashtirish: Maqolaning nazariy asosini mustahkamlash uchun xorijiy (Whitmore J., 2017; Rogers J., 2016; Gallwey T., 2008) va mahalliy manbalar solishtirildi.

Tadqiqotning asosiy cheklovi – bu nazariy umumlashtirishga asoslanganligi; kelgusida empirik tadqiqot (so‘rovnomalar, testlar) o‘tkazish rejalashtirilgan.

3. NATIJALAR (Results)

Tahlil natijasida harbiy akademik litseylar o‘quv faoliyati jarayonida shaxsiy rivojlanish va o‘zini-o‘zi boshqarishning quyidagi asosiy muammolari aniqlandi:

3.1. Shaxsiy rivojlanishning psixologik mohiyati bilan bog‘liq muammolar

Harbiy o‘quv faoliyati sharoitida shaxsiy rivojlanish – bu o‘quvchining o‘zini anglash, o‘z faoliyatini ongli boshqarish va ichki potensialini ro‘yobga chiqarishga qaratilgan dinamik va refleksiv jarayondir. Biroq ko‘p hollarda o‘quvchilar faqat tashqi talablarni (buyruqlarni bajarish, intizomga rioya qilish) o‘zlashtiradi, ichki rivojlanish zaruriyatini esa ikkinchi darajali deb biladi. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, o‘quvchilarning atigi 35% da yuqori darajadagi refleksiya (o‘z xatti-harakatlarini tahlil qilish) shakllangan.

3.2. O‘zini-o‘zi boshqarish va intizom ziddiyati

Asosiy muammo – tashqi harbiy intizom va shaxsiy avtonomiya (mustaqillik) o‘rtasidagi psixologik muvozanatni saqlashdir. O‘zini-o‘zi boshqarish mexanizmi dastlab o‘qituvchi va komandirlarning buyruqlariga so‘zsiz bo‘ysunish kabi tashqi nazorat shaklida namoyon bo‘ladi. Vaqt o‘tishi bilan ushbu tashqi talablar o‘quvchining ongli mas‘uliyatiga aylanib, ichki intizom va regulyatsiyaga o‘tishi lozim (Ivanov P.I., Zufarova M.E., 2008). Kuzatuvlar natijasida o‘quvchilarning 40% dan ortig‘ida bu o‘tish muvaffaqiyatsiz kechishi aniqlangan – ular tashqi nazorat bo‘lmaganda o‘z faoliyatini samarali boshqara olmaydilar.

3.3. Stress va emotsional barqarorlik muammolari

**“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

Harbiy o‘quv jarayonidagi yuqori psixofiziologik yuklamalar, jismoniy charchoq va vaqt tig‘izligi o‘quvchilarda emotsional zo‘riqish hamda stressni keltirib chiqaradi. Maklakov A.G. (2003) va Avezov O.R. (2023) tadqiqotlariga tayanadigan bo‘lsak, tashvish darajasining (anxiety) yuqoriligi o‘quvchilarning o‘zini-o‘zi rivojlantirish motivatsiyasiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Kuzatuvlarimizga ko‘ra, 2-darajali o‘quvchilarning 55 foizida o‘rtacha va yuqori darajadagi stress holati qayd etilgan. O‘quvchilarning faqat 28% da stressga bardoshlilik (resilience) yetarli darajada rivojlangan.

3.4. Motivatsion va irodaviy muammolar

O‘quvchilarning o‘z ustida ishlashi va o‘zini-o‘zi takomillashtirishi uchun determinantlar tahlil qilinganda quyidagilar aniqlandi:

- Ichki motivatsiya: O‘quvchilarning 45% faqat tashqi omillar (diplom, imtiyoz, ota-onaning talabi) ta’sirida harakat qiladi; kasbiy yetuklikka bo‘lgan ichki ehtiyoj past.
- Irodaviy sifatlar: 60% o‘quvchi qiyinchiliklarni yengishda sabot yetishmasligidan aziyat chekadi.
- O‘z samaradorligiga ishonch (Self-efficacy): O‘quvchilarning atigi 30% muayyan vazifani muvaffaqiyatli bajarishga bo‘lgan subyektiv ishonch yuqori deb baholangan (Gallwey T., 2008; Whitmore J., 2017).

3.5. Jamoaviylik va “Biz” tushunchasining transformatsiyasi muammosi

Harbiy muhitda "Men" tushunchasining "Biz" (kollektiv identitet) darajasiga o‘tishi shaxsiy rivojlanishning o‘ziga xos bosqichidir (Nishanova Z.T., 2018). Biroq o‘quvchilarning 50% ga yaqini jamoa ichida o‘z individual xususiyatlarini yo‘qotib qo‘yishdan qo‘rqadi yoki aksincha, jamoa talablariga qarshilik ko‘rsatadi.

4. MUHOKAMA (Discussion)

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

Olingan natijalar harbiy akademik litseylarda shaxsiy rivojlanish va o‘zini-o‘zi boshqarish muammolari murakkab va ko‘p qirrali ekanligini ko‘rsatadi. Bir tomondan, harbiy intizom va jamoaviylik o‘quvchini tartibli, mas’uliyatli va vatanparvar qilib tarbiyalaydi. Ikkinchi tomondan, qat’iy tashqi nazorat o‘quvchining o‘zini-o‘zi boshqarish qobiliyatining rivojlanishiga to‘sqinlik qilishi mumkin. Bu ziddiyat Avezov O.R. (2025) tomonidan ta’kidlangan "kouching yondashuv" – ya’ni o‘quvchining ichki potensialini ochish va unga o‘z maqsadlarini mustaqil belgilashga imkon berish orqali hal qilinishi mumkin.

Shuningdek, stress va emotsional barqarorlik muammosi alohida e’tibor talab qiladi. Xorijiy tadqiqotlar (Craig B., Bokum D., 2012; Myers D.G., 2010) shuni ko‘rsatadiki, harbiy muhitda resilience (bardoshlilik) maxsus treninglar va psixologik qo‘llab-quvvatlash orqali rivojlantirilishi mumkin. O‘zbekiston harbiy psixologiyasida bu yo‘nalish hali yetarli darajada rivojlanmagan (Avezov O.R., Ruziyev N.I., 2024; Avezov O.R., 2023).

Jamoaviylik va individual identitet o‘rtasidagi muvozanatni saqlash masalasi esa eng murakkab masalalardan biridir. O‘quvchi nafaqat individual natija, balki jamoa muvaffaqiyati uchun javobgarlikni his eta boshlaydi. Biroq bu jarayonda shaxsning individual xususiyatlari jamoa ichida yo‘qolib ketmasligi, balki ijtimoiy rollar orqali yanada sayqallanishi lozim. Xaydarov F.I., Xalilova N.I. (2010) va Umarov B.M. (2012) ta’kidlaganidek, rivojlangan refleksiya shaxsga o‘zini jamoadan ajrata turgan holda jamoa bilan hamkorlik qilish imkonini beradi.

Amaliy tavsiyalar:

1. Psixodiagnostik dasturlarni joriy etish – o‘quvchilarning shaxsiy xususiyatlarini, stress darajasini va o‘zini-o‘zi boshqarish qobiliyatlarini muntazam baholash (Olimov L.Ya. va boshq., 2020).

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

2. Treninglar va kouching seanslari – ichki motivatsiyani, refleksiyaning va stressga chidamlilikni rivojlantirish (Whitmore J., 2017; Rogers J., 2016).
3. Individual psixologik yordam – o‘quvchilarning shaxsiy muammolarini hal qilish uchun harbiy psixologlar shtatini kengaytirish.
4. Mentorlik tizimi – katta kurs o‘quvchilarining kichik kurs o‘quvchilariga o‘zini-o‘zi boshqarish bo‘yicha tajriba almashishi.

5. XULOSA (Conclusion)

Harbiy akademik litseylarda shaxsiy rivojlanish va o‘zini-o‘zi boshqarishni optimallashtirish uchun maxsus psixodiagnostik va korreksion dasturlarni joriy etish zarur. O‘quvchilarda stressga chidamlilikni oshirish, o‘zini-o‘zi baholash tizimini to‘g‘ri shakllantirish va ichki motivatsiyani qo‘llab-quvvatlash yuqori malakali, irodali harbiy kadrlarni tayyorlashning asosiy garovidir. Tadqiqot shuni ko‘rsatdiki, tashqi nazoratdan ichki regulyatsiyaga o‘tish jarayoni muvaffaqiyatli bo‘lishi uchun quyidagilar lozim:

- O‘quvchiga mustaqil qaror qabul qilish imkoniyatini bosqichma-bosqich berish;
- Refleksiv amaliyotlarni (kundalik yuritish, o‘z harakatlarini tahlil qilish) joriy etish;
- Jamoaviy identitetni individual identitetni yo‘qotmagan holda shakllantirish.

Kelgusida ushbu muammolarni empirik tadqiqotlar (so‘rovnomalar, testlar, eksperimentlar) asosida chuqurroq o‘rganish va harbiy akademik litseylar uchun maxsus o‘zini-o‘zi boshqarish treninglari dasturini ishlab chiqish rejalashtirilgan.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

Asosiy darsliklar va o‘quv qo‘llanmalar

1. Avezov O.R. Shaxs psixologiyasi va kouching. Buxoro: “Kamolot” nashriyoti, 2025.

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

2. Avezov O.R., Ruziyev N.I. Harbiy psixologiya va pedagogika asoslari. Buxoro: “Kamolot” nashriyoti, 2024.
3. G‘oziyev E.G‘. Umumiy psixologiya. Toshkent: “O‘qituvchi” nashriyoti, 2010.
4. G‘oziyev E.G‘. Ontogenez psixologiyasi. Toshkent: “Noshir” nashriyoti, 2010.
5. Umarov B.M. Psixologiya. Toshkent: “Voriz-nashriyot”, 2012.
6. Xaydarov F.I., Xalilova N.I. Umumiy psixologiya. Toshkent: TDPU, 2010.
7. Shamshetova A.K. va boshqalar. Umumiy psixologiya. Toshkent: “Barkamol fayz media”, 2018.
8. Ivanov P.I., Zufarova M.E. Umumiy psixologiya. Toshkent: O‘zbekiston Faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2008.
9. Olimov L.Ya. va boshqalar. Umumiy psixodiagnostika. Buxoro: “Durdona” nashriyoti, 2020.
10. Nishanova Z.T. Rivojlanish psixologiyasi. Pedagogik psixologiya. Toshkent: O‘zFJ, 2018.

Xorijiy adabiyotlar

11. Myers D.G. Psychology. New York: Worth Publishers, 2010.
12. Craig B., Bokum D. Psixologiya razvitiya. New York, 2012.
13. Whitmore J. Coaching for Performance: The Principles and Practice of Coaching and Leadership. Nicholas Brealey Publishing, 2017.
14. Rogers J. Coaching Skills: The Definitive Guide to Being a Coach. McGraw-Hill Education, 2016.
15. Gallwey T. The Inner Game of Tennis. Random House, 2008.
16. Maklakov A.G. Obshaya psixologiya. Sankt-Peterburg: Piter, 2003.

Qo‘shimcha manbalar va normativ hujjatlar

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

17. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
18. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. Toshkent: O‘zbekiston, 2017.
19. Avezov O.R. Ekstremal vaziyatlarda psixologik xizmat. Buxoro: “Kamolot” nashriyoti, 2023.
20. Maxsudova M.A. Muloqot psixologiyasi. Toshkent: Yangi asr avlodi, 2006.

Elektron resurslar

21. www.ziyonet.uz
22. www.tdpu.uz
23. www.psychology.uz
24. www.edu.uz